

RAPORT Z REALIZACJI OBOWIĄZKU ZAPEWNIENIA W LATACH 2019-2024 UDOGODNIENI W PROGRAMACH TELEWIZYJNYCH

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji przedstawia raport dotyczący realizacji przez nadawców telewizyjnych obowiązku, o którym mowa w art. 18a ust. 1 *ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722, dalej, jako urtv) oraz o możliwości zwiększenia poziomu udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami wzroku lub słuchu w kwartalnym czasie nadawania programu. To pierwsze tego rodzaju podsumowanie, opracowane na podstawie normy z art. 4. *Ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji z dnia 22 marca 2018 r.* (Dz.U. z 2018 r. poz. 915).

Dane zawarte w Raporcie wskazują, że nadawcy telewizyjni starają się zapewnić dostępność swoich programów w stopniu wyższym niż przewidują przepisy.

1. Omawiane poniżej obowiązki nadawców telewizyjnych mają umożliwić osobom z niepełnosprawnościami wzroku lub słuchu coraz pełniejszy dostęp do informacji, dóbr kultury, edukacji a także rozrywki. Aktualnie funkcjonujące przepisy zostały wprowadzone *Ustawą o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o kinematografii z dnia 11 sierpnia 2021 r.* (Dz.U. z 2021 r. poz. 1676)., zgodnie z którą nadawcy programów telewizyjnych zostali zobowiązani do:

- zapewniania dostępności audycji dla osób z niepełnosprawnościami wzroku oraz osób z niepełnosprawnościami słuchu, przez wprowadzanie udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami, tak aby co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie udogodnienia.
- informowania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (dalej jako: KRRiT) oraz odbiorców o terminie, czasie emisji i czasie trwania audycji zawierającej udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami oraz rodzaju tych udogodnień.
- zapewnienia, aby informacje o charakterze nadzwyczajnym, w tym publiczne komunikaty i ogłoszenia w sytuacji klęski żywiołowej, były rozpowszechniane wraz z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami, chyba że ich rozpowszechnienie wraz z tymi udogodnieniami było niemożliwe.
- corocznego składania do KRRiT w terminie do dnia 31 marca danego roku kalendarzowego sprawozdania z wykonania obowiązków, o których mowa w ust. 1, za poprzedni rok kalendarzowy.

2. W latach 2019-2024 miały zastosowanie przepisy przejściowe, zawarte w art. 2 *Ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji z dnia 22 marca 2018 r., zgodnie z którymi udogodnienia, o których mowa w art. 18a urtv, były wprowadzane, tak aby:*
 - 1) w 2019 r. co najmniej 15% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 2) w 2020 r. i 2021 r. co najmniej 25% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 3) w 2022 r. i 2023 r. co najmniej 35% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 4) od 2024 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu

– z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie udogodnienia.
3. Ponadto, zgodnie z ustawową delegacją, w listopadzie 2018 r., KRRiT wydała rozporządzenie¹ które określa:
 - 1) rodzaje udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami oraz udział poszczególnych rodzajów tych udogodnień w łącznym czasie nadawania programu, w zależności od pory emisji, charakteru i rodzaju programu, uwzględniając przy tym potrzeby osób z niepełnosprawnościami wzorku oraz osób z niepełnosprawnościami słuchu i możliwości nadawców w tym zakresie, jak również rozwój technik przekazu i udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami;
 - 2) rodzaj programów, w których nadawcy nie są obowiązani do wprowadzania udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami, uwzględniając liczbę mieszkańców w zasięgu programu;
 - 3) niższy niż określony w art. 18a ust. 1 urtv udział w programie audycji zawierających udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami, uwzględniając liczbę mieszkańców w zasięgu programu, udział programu w widowni, rodzaje stosowanych udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami, sposób rozpowszechniania i specjalizację programu, uwzględniając potrzeby odbiorców i możliwości nadawców;
 - 4) sposób informowania KRRiT i odbiorców o terminie, czasie emisji i czasie trwania audycji zawierających udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami wzroku oraz osób z niepełnosprawnościami słuchu oraz możliwości nadawców.

Po nowelizacji urtv w 2021 r. KRRiT wydała w kwietniu 2022 r. nowe rozporządzenie uwzględniające zmienione przepisy².

W rozporządzeniu określono dwa rodzaje udogodnień – 1. audiodeskrypcję dla osób z niepełnosprawnościami wzroku oraz 2. napisy dla niesłyszących lub tłumaczenie na język

¹ Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 15 listopada 2018 r. w sprawie udogodnień dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku i osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu w programach telewizyjnych (Dz. U. 2018 Poz. 2261)

² Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 kwietnia 2022 r. w sprawie udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami w programach telewizyjnych (Dz. U. 2022 Poz. 982).

migowy dla osób z niepełnosprawnościami słuchu, które powinny być realizowane (docelowo, od 2024 r.) w następujący sposób:

- 1) w programach dla dzieci: 20% audiodeskrypcji, 30% napisów dla niesłyszących lub tłumaczenia na język migowy;
- 2) w programach muzycznych: 0% audiodeskrypcji, 25% napisów dla niesłyszących lub tłumaczenia na język migowy;
- 3) w programach informacyjnych: 0% audiodeskrypcji, 25% napisów dla niesłyszących lub tłumaczenia na język migowy;
- 4) w programach sportowych: 5% audiodeskrypcji, 20% napisów dla niesłyszących lub tłumaczenia na język migowy;
- 5) w pozostałych programach: 7% audiodeskrypcji, 43% napisów dla niesłyszących lub tłumaczenia na język migowy.

Ponadto, w programach innych niż wymienione w punktach 2-4, a których udział w widowni w roku poprzednim był mniejszy niż 1%, lub w których łączny czas nadawania reklamy i telesprzedaży nie przekracza połowy limitu ustawowego, wymagany minimalny udział każdego z rodzaju udogodnień został proporcjonalnie zmniejszony tak, aby łącznie zajęły one co najmniej 25% czasu nadawania z wyłączeniem reklam i telesprzedaży.

4. 30 marca 2021 r. KRRiT opublikowała również stanowisko w sprawie jakości i sposobu realizacji tłumaczenia na język migowy w utworach audiowizualnych z rekomendacjami dotyczącymi zapewnienia dobrej widoczności tłumacza języka migowego.
5. W ślad za istniejącymi regulacjami prawnymi, nadawcy telewizyjni podjęli dodatkowo zobowiązanie do zapewnienia różnorodności udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami w audycjach dla dzieci, tak, aby były w nich dostępne audycje ze wszystkimi rodzajami udogodnień – z audiodeskrypcją, napisami i tłumaczeniem na język migowy. Zostało ono zawarte w *Porozumieniu dostawców usług medialnych w zakresie sposobu realizacji obowiązków zapewnienia udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami w audiowizualnych usługach medialnych na żądanie oraz w programach telewizyjnych dla dzieci*³.
6. Departament Monitoringu Biura KRRiT monitoruje stopień realizacji obowiązków dotyczących dostępności programów telewizyjnych na podstawie sprawozdań nadawców. Informacja o wynikach kontroli zamieszczana jest corocznie w ramach przedstawianych, Sejmowi, Senatowi i Prezydentowi RP rocznych Sprawozdań z działalności KRRiT oraz – od tego roku - dodatkowo na stronie KRRiT w sekcji Punkt kontaktowy.

³ <https://www.iab.org.pl/wp-content/uploads/2022/03/Porozumienie-ws.-udogodnien-w-VOD-i-audycjach-dla-dzieci.pdf>

7. Od momentu wprowadzenia przepisów zaprojektowanych w taki sposób, aby dostępność programów telewizyjnych dla osób z niepełnosprawnościami wzroku lub słuchu wzrastała, tj. od 2019 r., KRRiT obserwuje wzrost udziału audycji z udogodnieniami w czasie nadawania programów telewizyjnych, co odwzorowuje zamieszczone niżej zestawienie tabelaryczne. Co istotne, zestawienie to zawiera średni udział udogodnień dla wszystkich programów telewizyjnych, zobowiązanych do ich zapewnienia, również programów, dla których rozporządzenie KRRiT określa niższy niż w art. 18a ust. 1 urtv udział udogodnień.

rok	udział udogodnień			
	wg ustawy ^(*)	realizowany (średnia dla wszystkich programów TV)	w tym dla osób z niepełnosprawnościami	
			wzroku	słuchu
2019	15%	33,3%	6,5%	26,8%
2020	25%	36,3%	8,2%	28,1%
2021	25%	39,75%	9,6%	30,15%
2022	35%	40,4%	10,7%	29,7%
2023	35%	43,5%	10,8%	32,7%
2024	50%	50,8%	12,2%	38,6%

(*) Zgodnie z rozporządzeniem KRRiT dla części programów wymagany udział jest o 50% niższy.

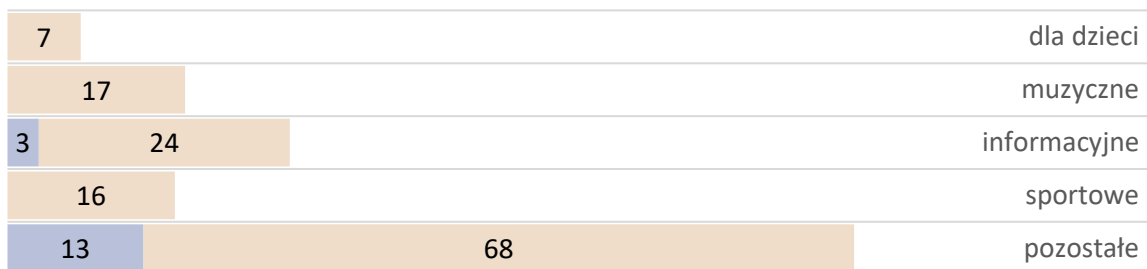
Źródło: Dane Biura KRRiT na podstawie sprawozdań nadawców

8. Powyższe dane wskazują, że nadawcy telewizyjni starają się zapewnić dostępność swoich programów w stopniu wyższym, niż wymagają tego przepisy, czemu sprzyja coraz większa liczba audycji z udogodnieniami dostępnych na rynku oraz wzrastające możliwości techniczne ułatwiające tworzenie takich audycji.
9. Rok 2024 był pierwszym, w którym zaczęła obowiązywać docelowa kwota udziału udogodnień, co oznacza, że nadawcy musieli zapewnić, by co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało udogodnienia, z wyjątkiem programów, dla których rozporządzenie KRRiT przewiduje niższy udział. Do stosowania udogodnień zobowiązani byli nadawcy 148 programów telewizyjnych, z których większość była programami o niskiej oglądalności. Udział w widowni powyżej 1% osiągnęło (zgodnie z danymi za rok poprzedni, 2023) 16 programów.

LICZBA PROGRAMÓW, 2024

■ udział w widowni $\geq 1\%$

■ udział w widowni $< 1\%$



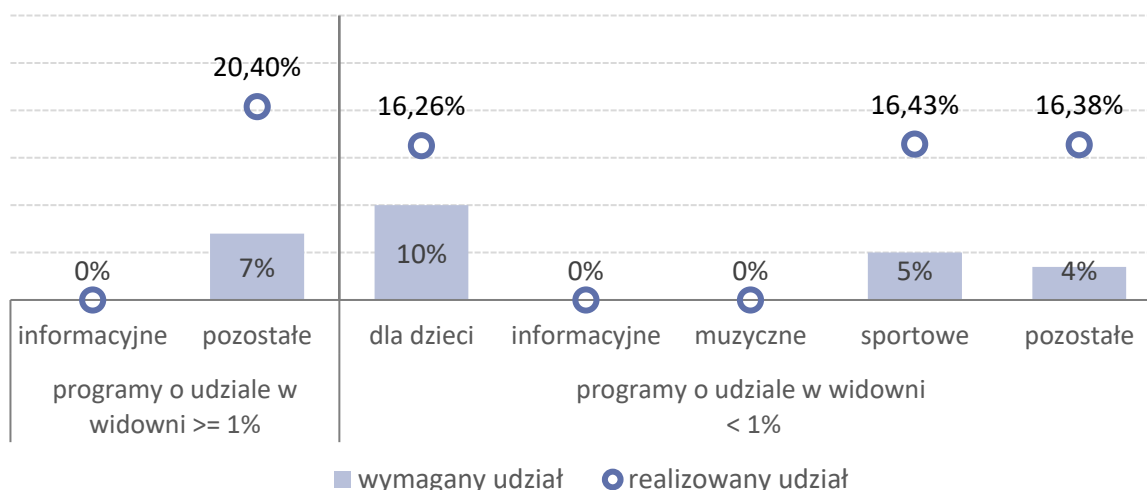
Źródło: Dane Biura KRRiT

Analiza sprawozdań nadawców wykazała, że we wszystkich rodzajach programów wyróżnionych w rozporządzeniu KRRiT nadawcy realizowali przepisowe wymagania z nadadkiem, co szczegółowo obrazuje tabela oraz wykresy zamieszczone poniżej.

programy	programy o udziale w widowni $\geq 1\%$			programy o udziale w widowni $< 1\%$		
	średni udział udogodnień [w nawiasie kwadratowym – wymagane minimum]			średni udział udogodnień [w nawiasie kwadratowym – wymagane minimum]		
	audio- deskrypcja	napisy i język migowy	udogodnienia razem	audio- deskrypcja	napisy i język migowy	udogodnienia razem
ogółem	16,57%	55,23%	71,80% [50%]	11,65%	36,54%	48,19% [25%]
dla dzieci				16,26% [10%]	33,16% [15%]	49,42% [25%]
informacyjne	0,00% [0%]	35,20% [25%]	35,20% [25%]	2,18% [0%]	28,90% [25%]	31,08% [25%]
muzyczne				0,00% [0%]	29,30% [25%]	29,30% [25%]
sportowe				16,43% [5%]	35,29% [20%]	51,72% [25%]
pozostałe	20,40% [7%]	59,85% [43%]	80,25% [50%]	16,38% [3,5%]	41,76% [21,5%]	58,14% [25%]

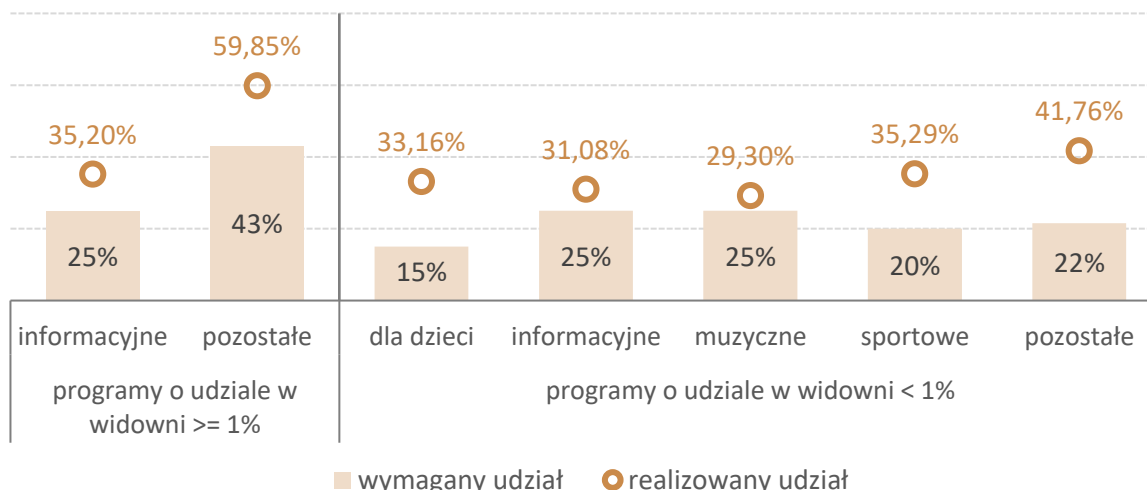
Źródło: Dane Biura KRRiT na podstawie sprawozdań nadawców

AUDIODESKRYPCJA, 2024



Źródło: Dane Biura KRRiT na podstawie sprawozdań nadawców

NAPISY I JĘZYK MIGOWY, 2024



Źródło: Dane Biura KRRiT na podstawie sprawozdań nadawców

Bardzo istotnym ze względu na zrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami w dostępie do informacji i dóbr kultury jest fakt, że w programach najbardziej atrakcyjnych, których udział widowni przekracza 1%, (lewa strona tabeli) udział udogodnień osiągnął średnio 71,8% (w tym 55,2% zajęły audycje z napisami dla niesłyszących bądź tłumaczeniem na język migowy a 16,6% – audycje z audiodeskrypcją). W 2024 r. w tej grupie programów znalazły się najpopularniejsze programy uniwersalne i filmowe: TVP 1, TVP 2, Polsat, TVN, TVN Siedem, TV 4, TV PULS, TTV, PULS 2, TVP Seriale, Polsat 2, Stopklatka i TV 6 oraz programy informacyjne: TVN 24, TVP INFO i Polsat News. Cieszy również wysoki udział udogodnień programach dla dzieci – niemal dwukrotnie

wyższy niż minimum określone przepisami – pomimo, że ze względu na dynamikę i specyfikę bajek dla dzieci, wprowadzenie w nich udogodnień stanowi wyzwanie.

10. Należy też zauważyć, że w kolejnych latach wzrastała liczba działających na polskim rynku programów telewizyjnych, których nadawcy mają obowiązek wprowadzania udogodnień. W roku 2019 było 116 takich programów, a w roku 2024 już 148.
11. W toku kontroli sprawozdań nadawców, KRRiT stwierdzała również naruszenia przepisów dotyczących udogodnień. Ich istotą był niewystarczający udział audycji z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami wzroku lub dla osób z niepełnosprawnościami słuchu. W związku z tym, Przewodniczący KRRiT wydał na podstawie art. 53 ust. 1 urtv decyzje nakładające kary pieniężne. W 2019 stwierdzono naruszenia w 3 programach, za co nałożone zostały kary na łączną kwotę 6.400 zł, w 2021 r. za naruszenia stwierdzone w 3 programach, nałożono kary na łączną kwotę 9.000 zł, w 2022 r. stwierdzono 8 naruszeń, a suma kar wyniosła 196.000 zł – po rozpatrzeniu odwołań⁴ nadawców zmniejszyła się ona do 181.000 zł, w 2023 r. stwierdzono 11 naruszeń i nałożono kary na łączną sumę 53.100zł, zaś w 2024 r. stwierdzono 16 naruszeń i nałożono kary na łączną kwotę 76.100 zł.
12. W 2022 r. Departament Monitoringu Biura KRRiT przeprowadził kontrolę dotyczącą wielkości pola tłumacza migowego w wybranych audycjach, w których stosowane jest udogodnienie w formie tłumaczenia na język migowy. Analizą łącznie objęto 41 audycji rozpowszechnionych przez nadawców następujących programów: TVP1, TVP3, TVN, Polsat, Super Polsat, TV4, CANAL+Kuchnia, MiniMini+, WP, Fokus, Trwam, Stopklatka, Metro.
Zgodnie ze stanowiskiem KRRiT w sprawie jakości i sposobu realizacji tłumaczenia na język migowy wielkość nałożonego na obraz tłumacza musi być na tyle wyraźna, by widzowie posługujący się językiem migowym byli w stanie z niej skorzystać, ale nie na tyle, by zasłaniał istotne elementy audycji, utrudniał jej odbiór i odwracał uwagę pozostałych widzów od treści audycji. Dlatego, w celu zrównoważenia potrzeb odbiorców posługujących się językiem migowym oraz potrzeb pozostałych odbiorców, zaleca się, by w programach telewizyjnych tam, gdzie to możliwe, sylwetka tłumacza była nie mniejsza niż 1/12 powierzchni ekranu o proporcjach 16:9. Jednocześnie zaleca się, by wszędzie tam, gdzie tłumaczenie w mniejszym stopniu wpływa na odbiór audycji przez pozostałych widzów (np. gdy drugi i trzeci plan są stosunkowo statyczne), a także w audycjach dla dzieci, dążyć do co najmniej 1/8 powierzchni ekranu, zaś w audycjach przeznaczonych

⁴ Wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie XXVI Wydział Gospodarczy z 13 grudnia 2024 r. na skutek odwołania TVP S.A. obniżono wysokość nałożonej kary pieniężnej z 30.000 zł do 20.000 zł., natomiast Sąd Okręgowy w Warszawie XX Wydział Gospodarczy rozpatrzył odwołanie TVP S.A. obniżając kolejną karę z wysokości 30.000 zł do 15.000 zł.

wyłącznie dla osób głuchych - by tłumacz zajmował więcej niż 1/8 powierzchni ekranu. Przeprowadzona kontrola wykazała, że:

- pole tłumacza migowego w większości analizowanych audycji umieszczono w prawym dolnym rogu ekranu, zaś w audycjach informacyjnych pole tłumacza umieszczano zwykle ponad paskiem informacyjnym;
- we wszystkich audycjach, w których zastosowano udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami słuchu w postaci tłumaczenia na polski język migowy, pole tłumacza było nie mniejsze niż 1/12 powierzchni ekranu o proporcjach 16:9, a także w większości tych audycji pole tłumacza migowego było zbliżone wielkością do 1/8 powierzchni ekranu;
- udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami słuchu w postaci pola tłumacza migowego stosowano w wielu rodzajach audycji o zróżnicowanej tematyce i adresacie (informacyjnych, rozrywkowych, dokudramach, edukacyjnych i poradnikowych, religijnych, w audycjach dla dzieci, audycjach o tematyce związanej z niepełnosprawnościami);
- w analizowanych audycjach pole tłumacza migowego zwykle nie zasłaniało istotnych elementów audycji, nie utrudniało jej odbioru i nie odwracało uwagi pozostałych widzów od treści audycji, zwłaszcza w audycjach, gdzie tło i plan ekranu było dość statyczne (np. w audycjach dla dzieci);
- w sporadycznych przypadkach nagromadzenie różnych elementów ekranu mogło zaburzać sposób odbioru audycji (np. sprawiając wrażenie, że tłumacz migowy jest jednym z bohaterów audycji), bądź pole tłumacza migowego przesłaniało informacje na pasku w audycji informacyjnej, lub przeciwnie, pole tłumacza migowego stało się mało wyraźnym elementem tego, co się dzieje na ekranie.

Analiza potwierdziła, iż nadawcy starają się realizować wskazania zawarte w stanowisku KRRiT. Zauważalna była duża różnorodność ze względu na temat i rodzaj audycji, w których stosowano udogodnienie w postaci tłumaczenia na język migowy, co należy ocenić bardzo pozytywnie. Jednocześnie trzeba zauważyć, że audycje z tym udogodnieniem stanowią niewielki odsetek oferty programowej nadawców.

13. W związku z sytuacją kryzysową spowodowaną powodzią we wrześniu 2024 r. Przewodniczący KRRiT wydał komunikat, w którym przypomniał nadawcom o obowiązkach dotyczących zapewnienia odbiorcom z niepełnosprawnościami dostępu do informacji o charakterze nadzwyczajnym. Komunikat ten został także rozesłany bezpośrednio do nadawców rozpowszechniających programy informacyjne o zasięgu ogólnopolskim. W następstwie, Departament Monitoringu Biura KRRiT skontrolował wyspecjalizowane

programy informacyjne: TVP Info, TVN 24, Polsat News, Republikę, wPolsce24. Kontrola dotyczyła okresu od 13 do 20 września 2024 r. Stwierdzono, że niemal we wszystkich programach wyemitowano od kilkudziesięciu do kilkuset godzin audycji z napisami dla osób niesłyszących lub tłumaczeniem na język migowy. Kluczowe komunikaty o zagrożeniu lub konieczności ewakuacji nadawano także w formie tekstowej, w postaci tzw. belek oraz pasków informacyjnych. Wyjątkiem był uruchomiony 2 września 2024 r. program wPolsce24, którego nadawca tłumaczył brak możliwości zrealizowania udogodnień w audycjach na żywo przyczynami technicznymi oraz organizacyjnymi zmianami w funkcjonowaniu studia telewizyjnego i zespołu redakcyjnego, a także zbyt krótkim okresem funkcjonowania po otrzymaniu koncesji.

14. Analiza KRRiT pokazuje, że przyjęte rozwiązania sprzyjają zwiększaniu udziału udogodnień w programach telewizyjnych – od roku 2019 jest on z roku na rok coraz większy. Zauważalne jest też pozytywne nastawienie do kwestii dostępności podmiotów działających na rynku telewizyjnym, jako że każdego roku nadawcy, z nielicznymi wyjątkami, zapewniali udział udogodnień wyższy niż minimum określone w przepisach, co świadczy o tym, że zależy im na dotarciu ze swoim przekazem do grupy odbiorców z niepełnosprawnościami. Pomocne są w tym coraz lepsze technologie pozwalające na stosowanie udogodnień oraz coraz większa liczba dostępnych na rynku audycji zawierających udogodnienia. Pełna 50% kwota udogodnień zaczęła obowiązywać dopiero od roku 2024 zaś KRRiT oczekuje, że dostępność audycji telewizyjnych będzie nadal rosła, co pozwoli zweryfikować dane ze sprawozdań za 2025 r.

15. Wprowadzenie ewentualnych kolejnych regulacji zobowiązujących do zwiększenia udziału udogodnień w programach telewizyjnych wymagałoby dalszej analizy rynku audiowizualnego, nie tylko pod względem stopnia realizacji przez nadawców telewizyjnych obowiązku zapewnienia udogodnień dla osób z dysfunkcją narządu wzroku lub słuchu ale także w korelacji ze zmianami technologicznymi zwiększającymi dostępność i powszechność narzędzi wspomagających odbiór treści audiowizualnych, takich jak automatyczne generowanie napisów, czy awatar języka migowego (animowana, wirtualna postać). Z jednej bowiem strony dostępność tych narzędzi może obniżyć koszty po stronie nadawców związane z zapewnieniem udogodnień w programach telewizyjnych, co powinno przełożyć się na zwiększenie udziału tych udogodnień, z drugiej – ich powszechność powoduje, że odbiorcy mogą w większym niż dotychczas stopniu samodzielnie z nich korzystać przy wyborze treści audiowizualnych. W tym kontekście należy również poddać analizie zmiany w sposobie konsumpcji treści audiowizualnych, gdzie wyraźnym trendem jest zwiększenie popularności streamingu czy platformy nad telewizją linearną. I być może w tym kierunku należałoby rozważyć zmiany.